

“Espanya és un país democràtic, però no funciona completament com a tal”

Theo van Boven (l'Haia, Holanda, 1934) és l'antic relator especial de l'ONU per a la prevenció de de la tortura. El febrer del 2004 va presentar un informe, després d'una visita a l'estat espanyol, en què denunciava que a les presons es practica la tortura i demanava al Govern espanyol l'aplicació del protocol de l'ONU per eradicar els maltractaments als detinguts. Tot i que el Govern espanyol va signar aquest acord l'abril del 2005, encara no l'ha ratificat ni posat en pràctica.

En l'informe que va presentar el febrer del 2004, vostè instava el Govern espanyol a ratificar el protocol facultatiu de les Nacions Unides contra la tortura, cosa que, ara per ara, de moment Espanya encara no ha fet. A què és deguda, segons el seu parer, aquesta demora?

—Bé, almenys Espanya el va signar. Això vol dir que el Govern té el propòsit de ratificar-lo, tot i que no sé per què encara no ho ha fet. Espanya no és l'únic país que està trigant temps a fer-ho. El protocol requereix també uns preparatius perquè sigui aplicat, una maquinària d'inspecció d'àmbit estatal. Imagino que encara estan discutint

i mirant la manera d'establir aquec mecanisme.

—Creu que el Govern espanyol es disposat a aplicar el protocol?

—Cal que el Govern faci els preparatius necessaris, que s'apliqui el protocol i que s'estableixin els mecanismes d'inspecció a tot l'estat. També esp que el Govern tingui en compte la societat civil que té part en aquest afer.

—Sembla, però, que l'actual govern socialista és més receptiu a tractar el tema de la tortura. L'anterior govern del Partit Popular no el va escoltar gaire quan vostè els va presentar l'informe...

—No sé exactament quin judici ha fet del meu informe el govern actual, quina és la seva actitud, tot i que ha canviat el to i les maneres. Espero que prenguin posicions més obertes en aquest qüestió i que cooperin.

—Li va facilitar les coses el PP llarg de la visita que vostè va fer a Espanya l'octubre del 2003?

—Durant les visites els governs acciden que hi ha d'haver llibertat per investigar i que el seu suport és necessari. Però també que cal fer reunions amb organitzacions no governamentals i que la gent que ha estat en contacte amb testimonis han de poder donar informació sense impediments. En aquest sentit durant la visita no em van posar obstacles i no tinc cap queixa respecte a les facilitats que em va donar el Govern.

—Vostè va determinar que a Espanya la tortura i els maltractaments són una pràctica “més que esporàdica i incidental”. El respecte pels drets dels detinguts és el que hauria de ser en un país democràtic?

—Efectivament, vam arribar a aquec conclusió i per això l'informe no va gaire ben rebut. El Govern va rebut l'informe amb l'argument que les acusacions de tortura són falses. La meua convicció és que, tot i que potser són exagerades, no són històries fabricades. Per una banda molts detinguts de la banda ETA afirmen que la tortura

sistemàtica, i de l'altra, el Govern argumenta que tot és fabricat. Al meu parer la veritat és entremig.

—**Segons el Govern, els qui denuncien que han estat torturats ho fan perquè volen destruir l'estat democràtic...**

—Sí. L'argument principal del Govern és que els que denuncien tortures volen destruir la reputació de l'estat. Per això el Govern va adoptar una posició tan dura contra el meu informe. Però hi ha altres organismes internacionals que van arribar a les mateixes conclusions que jo. Aquesta és, per tant, una qüestió que s'hauria de discutir obertament.

—**A Espanya han acabat definitivament els mètodes que utilitzava la policia durant la dictadura franquista?**

—La pràctica de la tortura a Espanya té unes arrels profundes i una llarga tradició que ve de la dictadura. Tot i així, algunes d'aquestes pràctiques encara persisteixen.

—**Aleshores, es pot dir que Espanya no és un país ben bé democràtic...**

—Espanya és un país democràtic, però no funciona completament com a tal, perquè en democràcia hi ha d'haver discussions obertes, que es parli d'aquests temes al Parlament i que la premsa n'informi. Per tant, no diria que Espanya no és un país democràtic, però en relació amb la tortura hi ha certes funcions bàsiques de la democràcia que no es tracten correctament.

—**Tot i així, el maig del 2005 el Govern espanyol va reconèixer, en ser preguntat al Congrés, que en els quatre anys anteriors hi havia hagut uns 80 membres dels cossos de seguretat de l'estat condemnats per maltractaments a presos. A pesar de tot, les absolucions i els arxivaments de les denúncies van arribar gairebé a les 700. Creu que a Espanya s'investiga suficientment els suposats casos de tortures?**

—Aquesta és una qüestió cabdal. En les conclusions de l'informe, tot i que data d'uns anys enrere, es deia que les investigacions no eren gaire efectives, que es prolongaven durant molt de temps i que algunes s'abandonaven. També es deia que les investigacions eren fetes pels mateixos agents que cometien aquestes pràctiques i que, per tant, no eren independents. Cal insistir en l'efectivitat de les investigacions i

aquí hi ha molt camí per millorar. Si el Govern no en té prou cura està violant la convenció europea dels drets humans. En aquest sentit, el govern actual diu que la llei ja estableix la prevenció de la tortura, però una cosa ben diferent és veure si la llei l'aplica.

—**La Constitució i les lleis espanyoles garanteixen prou els drets i la protecció dels detinguts?**

—Crec que cal fer unes certes reformes. Reformes de la llei, però també reformes en la pràctica.

—**Segons la majoria de denúncies, les tortures es produeixen en la fase d'incomunicació dels presos, sobretot en les detencions relacionades amb el terrorisme. Creu que hi ha alguna justificació per a l'actual llei antiterrorista i per als cinc dies d'incomunicació als detinguts?**

“Les investigacions sobre tortures a Espanya les fan els mateixos agents que les cometem; per tant, no són independents”

—No. Cinc dies són molts, però encara és un període més curt del que ara proposa el Regne Unit. Tant el meu predecessor com jo vam arribar a la conclusió que una incomunicació prolongada facilita la tortura.

—**Durant el període d'incomunicació, els detinguts no tenen accés a un advocat, ni tampoc a un metge...**

—Sí, per això la meua opinió, la del meu predecessor i la de moltes organitzacions de drets humans és que la incomunicació hauria de ser abolida.

—**Què en pensa, de la dispersió de presos de l'organització ETA?**

—És un càstig addicional que posa dificultats a les famílies i als amics. No crec que sigui una bona política. Naturalment ho hem discutit amb les autoritats de les presons i la resposta és que no és un càstig, sinó que evita que la banda pugui fer reunions i plans. Opino que la dispersió de presos no facilita la reintegració social. Generalment, les

condicions de les presons no són gaire favorables per a la rehabilitació de la gent.

—**Vostè recomana la gravació en vídeo dels interrogatoris. El Govern al·lega que això és molt complicat de portar a la pràctica...**

—Sí, però haig de dir que això no es fa gairebé enlloc. A Holanda, el meu país, això tampoc no s'ha fet. En canvi, al País Basc sí que es fa i, segons el comissionat de la UE per als drets humans, Álvaro Gil Robles, ha tingut un efecte positiu.

—**La solució més efectiva per evitar les tortures seria permetre la creació de comitès no governamentals que poguessin visitar les presons sense avís previ?**

—Aquesta en seria una, però n'hi ha d'altres. Les visites sense avís previ ajudarien i tindrien un efecte preventiu.

—**Quines altres mesures es podrien prendre, doncs, per eradicar la tortura a Espanya?**

—Abolir el règim d'incomunicació, garantir als advocats el contacte amb els detinguts i que els tribunals tinguessin un paper més vigorós, és a dir, una implicació més gran. A vegades la prolongació del període d'incomunicació es fa de manera automàtica, sense que el jutge tingui cap mena de contacte amb els sospitós. També calen més metges forenses i, com ja he dit, una investigació més efectiva, no tan sols per evitar la impunitat que preval sinó també perquè això tingués efectes preventius.

—**És vostè optimista pel que fa a la ratificació i aplicació del protocol facultatiu de l'ONU contra la tortura pel Govern espanyol?**

—Sí. Crec que serà ratificat. Però també tinc el dubte de si això serà suficient. Insisteixo, els mecanismes d'investigació haurien de ser més efectius, independents, i no simplement formals o simbòlics. Sóc optimista pel que fa a la ratificació del protocol, però caldrà veure com s'aplica a la pràctica. De fet, fins ara no hi ha gaires països que l'hagin ratificat, perquè es tracta d'un procés lent que pot durar anys. Cal que vint països el ratifiquin perquè el protocol facultatiu vagi endavant, i fins ara l'han signat quaranta-nou i només l'han ratificat setze.

Xevi Camprubí